

Vendimarrja e detyrueshme për të gjithë ne i takon politikës. Ndaj dhe është pikërisht sistemi politik që duhet të fillojë të reflektojë për situatën e krijuar dhe të përdorë të gjitha mekanizmat që disponon për të normalizuar raportin ndërmjet së drejtës dhe individëve.

Bibliografia

- Balkin, Jack M. (1996), 'Interdisciplinarity as Colonization', *Washington and Lee Law Review*, 53.
- Cotterrell, Roger (1998), 'Why Must Legal Ideas Be Interpreted Sociologically?', *Journal of Law and Society*, 25(2).
- Ikonomi, Luljeta (2010), *Filozofia e së drejtës*, Onufri, Tiranë.
- Nelken, David (1998), 'Blinding Insights? The Limits of a Reflexive Sociology of Law', *Journal of Law and Society*, 25(3).
- Santos, Boaventura de Sousa (1987), 'Law: A Map of Misreading. Toward a Postmodern Conception of Law', *Journal of Law and Society*, 14(3).
- Teubner, Gunther (1997), 'The Two Faces of Janus: Rethinking Legal Pluralism', in Kaarlo Tuori, Jyrki Uusitalo, and Zenon Bankowski (eds.), *Law and Power: Critical and Socio-legal Essays*, Deborah Charles Publications.

Legjitimimi i palëve në ngritjen e padisë për çështjet mjedisore. (Rasti i Parkut të Liqenit Artificial Tiranë)

Dokt. Artan Manushaqe

Abstrakt

Rasti i ndërtimit të Parku të Liqenit Artificial Tiranë, i miratuar me Vendimin nr. 1, datë 12.02.2016 të Këshillit Kombëtar të Territorit për miratimin e lejes së ndërtimit nga Bashkia Tiranë, bie në kundërshtim me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, Konventën e Arhusit si dhe ligje të tjera sektoriale pasi nuk është respektuar statusi i Parkut të Liqenit Artificial si zonë e rëndësisë kombëtare (Kurora e Gjelbër). Gjithashtu nuk është bërë vlerësimi strategjik i mjedisit dhe vlerësimi i ndikimit në mjedis, si dhe janë shkelur një sërë ligjesh të tjera kombëtare dhe komunitare për parandalimin e shkaktimit të dëmit mjedisor, përgjegjësinë e shkaktimit të dëmit ndaj mjedisit dhe zhvillimit të territorit si pjesë e zhvillimit të qëndrueshëm, dhe shumë parimeve të tjera të së drejtës.

Të gjitha këto shkelje legjitimojnë publikun e prekur dhe të interesuar për ngritjen e padisë për çështjet mjedisore, dhe kërkimet e tjera që shoqërojnë kërkesë padinë.

Fjalë Kyçe: ligjshmëria, dëm mjedisor, legjitimimi, padia.

Hyrje

Qëllimi i këtij punimi është të ofrojë njohuri në fushën e së drejtës mjedisore; të legjitimimit të personave fizik dhe juridik në lidhje me kërkimet për pavlefshmëri të akteve juridike; në rikthimin e gjendjes së mëparshme të mjedisit; si dhe shkaktimin e dëmeve mjedisore reale dhe të ardhshme ndaj personave fizik dhe juridik (publik i prekur), nisur nga rasti i Parkut të Liqenit Artificial Tiranë.

Në datën 10 shkurt 2016 midis pjesës hyrëse të Parkut nga krahu i digës dhe përgjatë gjithë kolinës (deri të kisha e Shën Prokopit) dhe në afërsi të Amifiteatrit kjo zonë u rrethua me një gardh, ku sipas Bashkisë Tiranë më vonë u deklarua që do të ketë një kënd lojrash për fëmijë, sip e rrethuar rreth 11800m². Sipas faqes zyrtare të Agjensisë së Prokurimit Publik APP në datën 14.12.2015 njoftohej hapja e tenderit me nr 49 me objekt “Këndi i Lojrave” dhe ku autoriteti prokurues është Bashkia Tiranë. Në datë 08.02.2016 lidhet kontrata me fituesin e shpallur. Përshkrimi i objektit sipas APP: kënd lojrash për fëmijë, shina treni për fëmijë, Grand Kafe, kioska për akullore, gazeta: platformë vallëzimi; pikë informacioni në lidhje me parkun si dhe një zonë për ndihmën e shpejtë¹, klub i vozitjes dhe një pishinë publike lundruese brenda në liqen, të cilat mbulohen nga një platformë dritash e quajtur “Tufa e Xixëllonjave”.

Këshilli Kombëtar i Territorit me vendimin nr 1 datë 12.02.2016 vendos për miratimin e lejes së kushtëzuar të ndërtimit për objektin “Kënd i lojrave për fëmijë, projekti pilot 4, në këtë kuadër të rehabilitimit të Parkut të Liqenit, Bashkia Tiranë”, është zhvilluesi projektit.

Pas reagimit të shoqërisë civile për mos bërjen transparente të projektit dhe konsultimin me publikun sipas Konventës së Aarhusit (2001) dhe ligjit për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe ligjeve të tjera sektoriale dhe kuadër, projekti i shfaqur në faqen zyrtare të APP fillon të zbatohet nga Bashkia Tiranë pjesërisht, duke u anuluar nga projekti i shpallur më sipër elemente të tilla si: grand kafeja, kioskat, pista e vallëzimit dhe një sërë objektesh të tjera. Vendimi i KKT përcakton se kjo zonë është zonë me rëndësi kombëtare në planifikimin e territorit, identifikuar si kurora e gjelbër Tiranë.

Kushtet e Lejes së ndërtimit sipas KKT janë:

- a. Harta e planvendsojes së strukturës bashkëlidhet si pjesë përbërëse e këtij vendimi.
- b. Dokument i lejes së ndërtimit i jepet subjektit kërkues vetëm pas:
 1. Plotësimit të dokumentacionit tekniko –ligjor;
 2. Marrjes së konformitetit nga Ministria e Mjedisit dhe Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit;
 3. Pagesës së Taksës së ndikimit në infrastrukturë, për llogari të njësisë së qeverisjes vendore.

Shoqëria civile gjatë kësaj periudhe protestoi për mos transparencë nga institucionet shtetërore për ditë dhe muaj me radhë.

¹ Këshilli Kombëtar i Territorit me vendimin nr 1 datë 12.02.2016 vendos për miratimin e lejes së kushtëzuar të ndërtimit për objektin “Kënd i lojrave për fëmijë, projekti pilot 4, në këtë kuadër të rehabilitimit të Parkut të Liqenit, Bashkia Tiranë”.

Legjitimimi i paditësve për ngritjen e padisë për çështjet mjedisore (Rasti i Parkut Tiranë)

Me ligjin nr.8672, datë 26.10.2000 “Për ratifikimin e Konventës së Aarhus-it për të drejtën e publikut për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t’iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit”, shteti shqiptar ka ratifikuar Konventën e Aarhus-it. Objektivi i Konventës së Aarhus-it në përputhje me nenin 1 të saj, është dhënia e kontributit “në mbrojtjen e të drejtës së çdo individi të brezave të sotëm e të ardhshëm, për të jetuar në një mjedis të përshtatshëm për shëndetin dhe mirëqenien e tij” dhe garantimin nga të gjitha shtetet anëtare të konventës së të drejtës së publikut “për të pasur informacion për mjedisin, për të marrë pjesë në marrjen e vendimeve mjedisore dhe për t’iu drejtuar gjykatës, në lidhje me çështje të mjedisit”.

Neni 9 (3) i Konventës së Aarhus-it, përmban një dispozitë thelbësore e cila i mundëson publikut të aktivizohet personalisht për mbrojtjen e mjedisit në të cilin jeton. Përkatësisht nenin 9(3) i Konventës parashikon se “kur anëtarët e publikut plotësojnë kriteret, nëse ka të tilla në ligjin kombëtar, ata do të kenë të drejtë për t’iu drejtuar procedurave administrative ose gjyqësore për të mos pranuar veprimet apo neglizhimet nga personat privatë dhe autoritetet publike, të cilat janë në kundërshtim me klauzolat e legjislacionit të vet kombëtar, në lidhje me mjedisin”. Në përputhje me nenin 116 (1) (b) të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, siç është Konventa e Aarhus-it, janë akte normative që kanë fuqi në të gjithë territorin shqiptar. Për më tepër neni 122 i Kushtetutës i vlerëson këto akte me epërsi mbi ligjet e vendit dhe iu jep forcën për të qenë direkt të aplikueshme. Interpretimi i përbashkët i dispozitave të mësipërme të Konventës së Aarhus-it të ratifikuar u jep paditësve të drejtat e mëposhtme: të drejtën për të jetuar në një mjedis të përshtatshëm për shëndetin dhe mirëqenien e tyre; të drejtën për t’iu drejtuar gjykatës kundër veprimeve të autoriteteve publike të cilat janë në kundërshtim me dispozitat e legjislacionit kombëtar në lidhje me mjedisin sipas nenit 9 (3) të konventës.

E drejta për të jetuar në një mjedis të përshtatshëm për shëndetin dhe mirëqenien, sanksionuar nga neni 1 i Konventës së Aarhus-it, njihet në Shqipëri edhe nga një numër i madh parimesh dhe procedurash të tjera ligjore. Përkatësisht në nenin 1 të Ligjit Nr.10 431, datë 9.6.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”², përcaktohet se qëllim i ligjit është mbrojtja e një niveli të lartë të mjedisit, ruajtja dhe përmirësimi i tij, parandalimi dhe pakësimi i rreziqeve ndaj jetës e shëndetit të njeriut, sigurimi dhe përmirësimi i cilësisë së jetës, në dobi të brezave të sotëm dhe të ardhshëm, si dhe

² Ligji Nr.10 431, datë 9.6.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit

sigurimi i kushteve për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit. Në të njëjtën mënyrë të gjitha parimet e ligjit nr. 10431 të tilla si parimi i zhvillimit të qëndrueshëm, parimi i parandalimit, parimi i përgjegjësisë, parimi ndotësi paguan, parimi i informimit të publikut dhe pjesëmarrjes së publikut në vendimmarrjen mjedisore etj, synojnë zbatimin e të drejtës për të jetuar në një mjedis të përshtatshëm (nenet 6-14). Të gjitha këto parime janë të përkthyer në një sërë procedurash të domosdoshme që duhen zbatuar nga autoritetet publike dhe private, gjatë ushtrimit të aktivitetit të tyre dhe janë baza kryesore për legjitimimin e palëve në proces për ngritjen e padisë për dëmin mjedisor, si nga subjektet private dhe ato publike. Në rastin konkret, këto parime gjejnë pasqyrim më tej në parashikimet e Ligjit 107/2014 “Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit”, Ligjit nr. 10448, datë 14.7.2011 “Për lejet e mjedisit”³, Ligjit nr. 91/2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor” dhe Ligjit nr.10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”.

E drejta për t’iu drejtuar gjykatës kundër veprimeve të autoriteteve publike të cilat janë në kundërshtim me dispozitat e legjislacionit kombëtar në lidhje me mjedisin, garantohet nga neni 48 (b) i Ligjit nr.10 431, i cili parashikon se publiku ka të drejtën të ngrëjë padi në gjykatë kundër autoritetit publik që ka sjellë dëme në mjedis ose rrezikon ta dëmtojë atë. Kriteret ligjore të legjitimitit përpara gjykatave të anëtarëve të publikut, ashtu siç kërkohet nga neni 9 (3) i Konventës së Aarhus-it, janë shprehimisht të përcaktuar në legjislacionin shqiptar mjedisor dhe përkatësisht në Ligjin Nr.10431 dhe Ligjin 10440 të sipërpërmendur. Sipas nenit 5 (12) të Ligjit 10431, “publiku është një ose më shumë persona fizikë apo juridikë në përputhje me legjislacionin dhe praktikën kombëtare...”. Ky përkufizim i përgjithshëm, plotësohet nga përkufizimi më specifik i dhënë nga neni 6 (5) i Ligjit për vlerësimin e ndikimit në mjedis, i cili flet për publikun e ndikuar dhe e përkufizon këtë të fundit si “publiku i prekur ose që mund të preket, apo publiku që është i interesuar për vendimmarrjen mjedisore...”. Në këto kushte, paditësit në cilësinë e banorëve të qytetit të Tiranës, pa dyshim bëjnë pjesë në bashkësinë e publikut të ndikuar nga vendimmarrja e Bashkisë së Tiranës për kryerjen e punimeve të ndërtimit të parkut të lojërave brenda një zone me ndjeshmëri të lartë mjedisore. Për më tepër, duke marrë parasysh se zona ku po ndërtohet parku i lojërave është shpallur zonë me rëndësi kombëtare nga Vendimi i KKT nr. 4, dt.29.12.2014⁴, legjitimimi zgjerohet përtej qytetarëve të Tiranës, duke përfshirë të gjithë qytetarët e Republikës së Shqipërisë.

Siç provohet në mënyrë të detajuar në këtë kërkesë padi, punimet e ndërtimit kanë nisur dhe po vazhdojnë të kryhen pa asnjë studim paraprak të ndikimeve të punimeve në mjedis dhe pa u pajisur me leje mjedisore. Jemi përpara kushteve kur aktualisht janë shkaktuar dëme në mjedis dhe rreziku i shkaktimit të dëmeve

akoma më të mëdha rritet dita ditës. Për të gjitha këto arsye, paditësit në përputhje me parashikimet e nenit 15 (a) të Ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative” i drejtohen Gjykatës me anë të kësaj padie, kundër veprimit të paligjshëm të Bashkisë Tiranë në shkelje të së drejtës së tyre për të jetuar në një mjedis të përshtatshëm për shëndetin dhe mirëqënien e tyre sipas nenit 1 të Ligjit nr. 8672 dhe për mbrojtjen e mjedisit nga dëmet apo rreziku i dëmtimit sipas nenit 48 të Ligjit 10431.

Konkluzion

Mendoj se ndërtimi të Parku i Liqenit Artificial Tiranë është i kundraligjshëm, pasi publiku nuk është informur dhe nuk ka qenë pjesëmarrës në këtë proces, si dhe duke u bazuar në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë: jemi në shkelje të parimit të shtetit të së drejtës të përmendur në vetë preambulën e Kushtetutës sipas të cilës, populli shqiptar ka vendosmërinë e ndërtimit të shtetit të së drejtës. Ky synim kushtetues, përcaktohet shprehimisht në nenin 4 (1) të Kushtetutës sipas të cilit “*E drejta për bën bazën dhe kufijtë e veprimtarisë së shtetit*”. Zbatimi i një projekti të paligjshëm, si ndërtimi i parkut të lojërave nga zhvilluesi Bashkia e Tiranës, shkel haptazi parimin e shtetit të së drejtës në çastin kur Bashkia e Tiranës në mënyrë arbitrare ka shmangur procedurat ligjore për kryerjen e punimeve, si dhe vendosi nisjen dhe vazhdimin punimeve pa asnjë bazë ligjore dhe të kundraligjshme.

Në të njëjtën mënyrë, veprimtaria e paligjshme e Bashkisë së Tiranës shkel gjithashtu nenin 9 (1) të Kodit të Procedurave Administrative i cili përcakton se organet e Administratës Publike e zhvillojnë veprimtarinë e tyre në përputhje me Kushtetutën dhe ligjet e Republikës së Shqipërisë. Po ashtu mendoj se shkelet neni 23 mbi të drejtën e informimit, neni 56 e drejta e informimit për çështjet e mjedisit, neni 42 i Kushtetutës që lidhet me të drejtën për një proces të rregullt ligjor dhe disa parime të tjera.

Bazuar në shkresën e AKM-së nr.570/1 Prot., datë 23.03.2016⁵, kjo e fundit ka pohuar shprehimisht se nuk ka pasur asnjë aplikim pranë këtij institucioni për Leje Mjedisore në lidhje me projektin e parkut të lojërave. Pra ndërtimi i trenit të lojërave, aktivitet që sigurisht shkakton zhurmë në mjedis, nuk është paraprirë nga aplikimi për Leje Mjedisore të tipit C sipas detyrimeve të legjislacionit në fuqi. Për këtë arsye punimet e ndërtimit të parkut të lojërave janë në kushtet e veprimit të paligjshëm administrativ sipas nenit 17 (d) të Ligjit 49/2012.

Duke u bazuar në analizën e disa prej shkeljeve të mësipërme si dhe dëmin e shkaktuar në këtë zonë nga prerja e pemëve, gërmimet, prishja e strukturës së tokës, hedhja e

³ Ligji nr. 10448, datë 14.7.2011 “Për lejet e mjedisit”

⁴ Vendim i KKT nr 4, dt.29.12.2014

⁵ Shkresë e AKM-së nr.570/1 Prot., datë 23.03.2016

zhavorrit, hekurit, dhe e rreth 900 metro kub beton etj. në një hapësirë publike të gjelbër që quhet Parku i Madh i Tiranës, mendojmë së ndërtimi të Parku i Liqenit Artificial është në kundërshtim me shumë ligje vendase, komunitare dhe ndërkombëtare. Për pasojë leja e KKT nr1, datë 12.02.2016 është e pavlefshme sipas Kodit të Procedurës Administrative⁶, është nxjerë në kundërshtim me formën dhe procedurën e kërkuar nga ligji, pasi është një veprim juridik apsolutisht i pavlefshëm dhe bie në kundërshtim me një dispozitë urdhëruese të ligjit. Për këto fakte, mendoj se publiku legjitimohet t'i drejtohet gjykatës si për ngritjen e padisë në themel ashtu edhe për kërkim të Sigurimit të Padisë si dhe dëmeve të shkaktuara në mjedis nga kjo veprimtari.

Po ashtu në rastin e Parkut të Liqenit Artificial Tiranë, është shkelur edhe Konventa e Aarhusit për të drejtën e publikut për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t'iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit, ratifikuar me ligjin nr 8672/20001 si dhe një sërë ligjesh dhe aktesh të tjera⁷.

Kësisoj publiku i ndikuar personat fizik dhe juridik legjitimohen për ngritjen e padisë për pavlefshmërinë e aktit juridik, rikthimin në gjendjen e mëparshme dhe kërkimin e dëmshpërblimit për shkak të dëmit mjedisor të shkaktuar nga i padituri.

Bibliografia

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut
Konventa e Aarhusit
Kodi i Procedurave Administrative
Kodi Civil
Kodi i Procedurës Civile
Ligji nr.10 431, datë 9.6.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”.
Ligji nr.107/2014 “Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit”
Ligji nr. 91/2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor”
Ligji nr.10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”
Vendimi i KKT-së, nr.4, datë 29.12.2014 “Për përcaktimin e çështjes dhe zonës me rëndësi kombëtare në planifikimin e territorit, identifikuar si kurora e gjelbër e Tiranës”
Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 956, datë 29.12.2014 “Për përcaktimin e kurorës së gjelbër të Tiranës dhe masat për mbrojtjen e saj”
Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 408, datë 13.5.2015 “Për miratimin e rregullores së zhvillimit të territorit”

⁶ Kodi i Procedurave Administrative, neni 116 pika c.

⁷ Mendoj që ligje të tjera të shkelura janë edhe: ligji nr.10 431, datë 9.6.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”; ligji nr.107/2014 “Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit”; ligji nr. 91/2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor”; ligji nr.10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis; Vendimi i KKT-së, nr.4, datë 29.12.2014 “Për përcaktimin e çështjes dhe zonës me rëndësi kombëtare në planifikimin e territorit, identifikuar si kurora e gjelbër e Tiranës”; Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 956, datë 29.12.2014 “Për përcaktimin e kurorës së gjelbër të Tiranës dhe masat për mbrojtjen e saj”; Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 408, datë 13.5.2015 “Për miratimin e rregullores së zhvillimit të territorit”.

Vështrim i shkurtër krahasimor ndërmjet legjislacionit të BE-së dhe legjislacionit të SHBA-së në fushën e së drejtës së autorit

Dnt. Enejda Shyti

Abstrakt

Zhvillimi i njerëzimit ka ardhur si rezultat i aftësive të krijimtarisë njerëzore, të cilat sjellin progresin ekonomik, social dhe atë kulturor. Në këtë kuadër, duke marrë parasysh rëndësinë që ka krijimtaria njerëzore, është e nevojshme që asaj t'i sigurohet mbrojtje në nivelet e duhura. Kjo mbrojtje duhet të akordohet nga legjislacioni përkatës për mbrojtjen e së drejtës së autorit. E drejta e autorit ka gjetur mbrojtje ligjore nga shumica e legjislacioneve në botë. Megjithatë, mbrojtja që i bëhet kësaj të drejte nuk është e njëjtë kudo. Kështu, mënyra e realizimit të mbrojtjes ligjore, që i sigurohet të drejtës së autorit në SHBA ndryshon nga ajo në Bashkimin Europian, sepse edhe vetë legjislacionet respektive janë zhvilluar mbi baza dhe koncepte të ndryshme ligjore. Legjislacioni i Shteteve të Bashkuara të Amerikës në fushën e së drejtës së autorit mbështetet në Common Law dhe në konceptin e “Fair Use”, ndërsa sistemi evropian i së drejtës së autorit e ka origjinën e tij nga e drejta romake dhe nga e ashtuquajtura “paternity right”. Qëllimi i punimit është të evidentojë elementet kryesore të legjislacionit mbrojtës së të drejtës së autorit në BE dhe SHBA, në mënyrë që më pas të fokusohet në një vështrim krahasimor ndërmjet tyre, duke prezantuar qartë ngjashmëritë, ndryshimet dhe përparësitë e secilit prej tyre. Gjithshka këtu, do të konkretizohet duke iu referuar çështjeve të ndryshme gjyqësore.

Fjalë kyç – *Bashkimi Europian, SHBA, e drejta e autorit, legjislacion, Fair Use.*